

Kirjallisuuskatsaus: Matkailun jakamistalous vastuullisuuden viitekehyksessä

Jouko Nuottila, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Salla Jutila, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Maria Hakkarainen, Lapin yliopisto, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI)

Abstract

The growth of tourism-related activities in sharing economy, especially accommodation and mobility, started at the turn of the 2010s. Since then the growth has accelerated and strengthened every year. Expansion of the phenomenon has raised sharing economy from the role of a challenger or alternative activity into mainstream. This movement has to be taken into account in the traditional tourism business and development actions. The multidimensional phenomenon has also attracted researchers' attention in recent years. Research is done in different disciplines and studies that are published in a wide range of scientific publications. In this review, the results of a comprehensive literature review are presented. Responsibility and values play an important role in scientific discussion regarding sharing economy in tourism. Also, in order to manage and develop the tourism sharing economy in a mutually beneficial direction, it is important to be aware of and take into account the aspects of responsibility. The results of the review are analyzed and classified in the framework of five-dimensional responsibility.

Keywords: sharing economy, literature review, responsible tourism

Johdanto

Jakamiseen pohjautuvaa toimintamallia nimitetään yleisesti *jakamistaloudeksi* sekä suomeksi että englanniksi (*sharing economy*), vaikka paikoin kuvaavampaa olisi käyttää esimerkiksi termejä *alustatalous* (*platform economy*) tai *yhteisöllinen kuluttaminen* (*collaborative consumption*). Muitakin nimityksiä käytetään: *yhteisötalous*, *välitystalous*, *collaborative economy*, *peer economy*, *peer-to-peer consumption*, *access-based economy*. Termin valintaan vaikuttaa se, halutaanko painottaa kulutustapaa, toimijoita vai toimintamuotoa (Botsman, 2013). Matkailun jakamistalous

on yhtäältä vapaaehtoisuuteen perustuvaa, jolloin kyse on yhteisöllisyydestä sekä paikallisen asukkaan ja matkailijan halusta jakaa jotain keskenään (esimerkiksi Couch surfing). Toisaalta jakamistalous on saanut yhä lisääntyvässä määrin kaupallisia piirteitä (esimerkiksi Airbnb ja Uber). Jakamistalouskäsitteeseen on kohdistettu voimakastakin kritiikkiä (esim. Arnould & Rose, 2016; Belk, 2010, 2014), joka jakaantuu kahteen pääkysymykseen: voiko jakaminen olla taloutta ja miten kaupallinen toiminta voi olla jakamista (Hakkarainen & Jutila, 2017)?

Perinteinen markkinaorientoitunut talous pohjautuu omistamiseen, ostamiseen, myymiseen ja vuokraamiseen kuluttajan ja yrityksen välillä. Jakamistaloudessa kuluttaja pääsee osalliseksi tuotteista ja palveluista vertaisten kesken tapahtuvan jakamisen kautta. (Ks. esim. Bardhi & Eckhardt, 2012; Hakkarainen & Jutila, 2017.) Kun termi *jakaminen* ymmärretään laajasti toimintamuotoa kuvaavana käsitteenä eikä pelkästään maksuttomuutta edustavana kulutus-tapana, on perusteltua nimittää edellä kuvattua ilmiötä jakamistaloudeksi. Se on eräänlainen sateenvarjokäsite muille ilmiöitä kuvaaville termeille ja siksi yleisimmin käytetty.

Jakamistaloutteen sisältyy ilmiöitä, jotka ovat kiinnostavia useilla tieteenaloilla. Aihetta koskevaa tutkimusta tehdäänkin eri tieteenaloilla ja tutkimuksia julkaistaan lukuisissa tieteellisissä julkaisuissa. Matkailun jakamistalous on ilmiönä varsin tuore, joten suurin osa matkailun jakamistaloutta käsittelevistä tutkimuksista on julkaistu viime vuosina (vrt. Cheng, 2016). Matkailun lisäksi aihetta on tutkittu muun muassa kulutustutkimuksen, markkinoinnin, sosiologian, informaatiotieteiden, teknologian, johtamisen, liiketoiminta- ja organisaatiotutkimuksen, oikeustieteiden, ympäristötekniikan ja ekologian aloilla (esim. Bardi & Eckhardt, 2012; Böcker & Meelen, 2016; Gant, 2016; Jonas, 2015; Philip, Ozanne & Ballantine, 2015; Tham, 2016). Julkaisukanavat eivät ole vakiintuneita eikä myöskään tutkimuksissa käytetty terminologia ole vielä vakiintunutta. Näiden syiden vuoksi tieteenalakohtainen kirjallisuushaku esimerkiksi matkailututkimuksen kirjallisuudesta ei tavoita kaikkia matkailun jakamistaloudesta julkaistuja tieteellisiä artikkeleita ja myös hakutermien valinta edellyttää suurta huolellisuutta.

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan matkailun jakamistaloutta koskevaa tieteellistä keskustelua. Katsaukseen mukaan rajatun aineiston alustava analysointi osoitti, että monet artikkelista käsittelevät vastuullisuuteen liittyviä teemoja ja niissä käydään paljon arvoihin pohjautuvaa keskustelua. Siksi kirjallisuuskatsauksen tuloksia päädyttiin analysoimaan viisiulotteisen vastuullisuuden viitekehyksen pohjalta. Katsauksessa eritellään, mitä vastuullisuuteen liittyviä teemoja tutkimuksissa on nostettu esiin ja teemoitellaan ne vastuullisuuden osa-alueiden (poliittinen, ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen) mukaan. Jaottelun pohjalta osoitetaan myös matkailun jakamistaloutta koskevassa kirjallisuudessa vastuullisuuden näkökulmasta olevia tutkimusaukkoja.

Vastuullisen matkailun viitekehys

Aineiston alustava analyysi osoitti, että erilaiset jakamistalouden arvokeskustelut ovat tutkimusartikkeleissa näkyvästi esillä. Keskustelua käydään muun muassa jakamisen taloudellisista, sosiaalisista ja kulttuurisista hyödyistä ja haitoista, oikeudenmukaisuudesta sekä tavoitteesta tasata resurssien käyttöä. Myös jakamistalouden roolia matkailijoiden arvopohjaisten

odotusten täyttämässä ja yksilöllisten elämysten tavoittelussa pohditaan. Edellä mainittuja havaintoja tuki myös Chengin (2016) tekemä sisällönanalyysi vuoteen 2015 mennessä julkaisuista jakamistaloutta koskevista artikkeleista. Chengin analysoinnissa esiin nousivat jakamistalouksilmion ja -käsitteen hahmottaminen, jakamistalouden vaikutukset sekä kestävä kehitys. Matkailun jakamistaloutta käsittelevät artikkelit tarkastelevat Chengin (2016, s. 64–67) mukaan erityisesti jakamistalouden vaikutuksia. Chengin havainnot sekä arvojen korostuminen artikkeleissa ohjasivat kirjoittajat valitsemaan kirjallisuuskatsauksen tarkentavaksi näkökulmaksi vastuullisen matkailun viitekehyksen (Veijola, Edelheim & Ilola, 2013). Viitekehys tarjoaa tavan luokitella artikkeleita jakamistalouden vaikutusten ja ilmiöön kiinnittyvien arvojen perusteella.

Vastuullinen matkailu on käsitteellisesti ja käytännössäkin lähellä kestävä matkailua, joka viittaa laajasti eri näkökulmat huomioivaan *matkailukehitykseen* (Veijola, Edelheim & Ilola, 2013). Goodwin (2012) määrittelee vastuullisen matkailun olevan paikallisesti merkittävät kysymykset tunnistavaa *matkailutoimintaa*, jonka tavoitteena on tehdä paikoista parempia ihmisille asua ja vierailta (Cape Town Declaration, 2002). Vastuullisuus siis painottaa toimintaa paikallisella tasolla kestävyuden korostaessa globaalia päämäärää (Veijola ym., 2013, s. 21–22). Mihalic (2016) on artikkelissaan esitellyt kestävyteen ja vastuullisuuteen liittyvän tieteellisen keskustelun kehitystä. Yhtä kaikki, kummassakin määritelmässä korostuvat arvot ja vaikutukset. Usein (matkailun) kestävyys jaetaan kolmeen ulottuvuuteen: ekologinen, taloudellinen ja sosiokulttuurinen. Veijola ym. (2013) erottavat vastuullista matkailua määritellään sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden toisistaan ja lisäävät mukaan poliittisen näkökulman, jolloin voidaan puhua viisiulotteisesta vastuullisuudesta. Kirjallisuuskatsauksen analysoinnin viitekehykseksi valittiin viisiulotteisen vastuullisuuden lähestymistapa, koska se 1) korostaa toimintaa, 2) sosiaalista ja kulttuurista vastuullisuutta käsitellään artikkeleissa eri tavoilla ja 3) poliittinen ulottuvuus nousee artikkeleissa vahvasti esille.

Ekologisesti vastuullinen matkailutoiminta huomioi luonnonympäristön varmistamalla luonnon monimuotoisuuden säilymisen ja ekosysteemin toimivuuden. Sosiaalista vastuullisuutta matkailussa on eri tahojen osallistaminen matkailun suunnitteluun ja kehittämiseen, esteettömyyden huomioiminen sekä paikallisia asukkaita hyödyttävän matkailuinfrastruktuurin kehittäminen ja matkailun haittavaikutusten minimoiminen heidän elämässään. Matkailutoiminta on kulttuurisesti vastuullista, kun eri kulttuurien normeja kunnioitetaan ja paikallista kulttuuria hyödynnetään matkailussa eettisellä tavalla. Poliittisesti vastuullista matkailutoimintaa on oikeudenmukaisuus kaikkia osapuolia kohtaan matkailua koskevassa päätöksenteossa sekä matkakohdevalinnoissa. Kun matkailutoiminta on taloudellisesti vastuullista, liiketoiminta on kannattavaa myös pitkällä aikavälillä ja paikallisyhteisö hyötyy matkailusta taloudellisesti. (Goodwin, 2011; Veijola, ym. 2013.)

Tutkimuksen toteutus

Tutkimusmenetelmäksi valittiin systemaattinen kirjallisuuskatsaus (Petticrew & Roberts, 2006; Salminen, 2011), koska tavoitteena oli selvittää, miten jakamistaloutta koskeva tieteellinen keskustelu on kehittynyt ja mitä vastuullisuuteen liittyviä teemoja siinä on nostettu esiin. Koska

jakamistaloutta käsittelevien tutkimusten terminologia on vielä hajanaista eivätkä tutkimusten julkaisukanavat ole vakiintuneita, yleisesti käytetty tieteenalakohtainen kirjallisuushaku arvioitiin liian suppeaksi – se ei tavoita kaikkea jakamistalouden tieteellistä keskustelua. Siksi kirjallisuushakua oli laajennettava useille tieteenaloille. Jakamistalouden tutkimuksen monitieteelliset julkaisukanavat asettivat huomattavia haasteita myös hakutermin valinnalle.

Edellä mainittujen haasteiden voittamiseksi tutkimusmenetelmää sovellettiin erityisen järjestelmällisesti ja huolellisesti. Kirjallisuushaku kohdistettiin kahdeksaan viitetietokantaan (liite 1), jotka kattavat laajasti jakamistaloutta käsittelevien tieteenalojen julkaisukanavat (vrt. Cheng (2016), kolme tietokantaa). Hakutermin määrittämisessä käytettiin hyväksi viittä jakamistaloutta käsittelevää tieteellistä artikkelia (liite 2), joiden arvioitiin edustavan korkeaa laatua tieteenalallaan ja jotka olivat saaneet runsaasti lähdeviittauksia. Huolellisen pohdinnan tuloksena päädyttiin valitsemaan taulukossa 1 esitetyt hakutermit kirjallisuushaun suorittamista varten.

Taulukko 1. Kirjallisuushaussa käytetyt hakutermit.

HAKUTERMI	LÄHDE
access-based consumption access based consumption	Dredge & Gyimóthy, 2015
access-based economy access based economy	Dredge & Gyimóthy, 2015
collaborative consumption	Belk, 2014
collaborative economy	Martin, 2016
connected consumption	Dredge & Gyimóthy, 2015
peer-to-peer consumption p2p consumption p-2-p consumption p-to-p consumption	Dredge & Gyimóthy, 2015
peer-to-peer economy p2p economy p-2-p economy p-to-p economy	Dredge & Gyimóthy, 2015
sharing consumption	Belk, 2014
sharing economy	Belk, 2014

Kirjallisuushausta rajattiin myös pois muutama mahdollinen hakutermin. Belk (2014) nostaa esille termit *prosumption* ja *prosumer*, jotka kuvaavat kuluttajaa (*consumer*, *consumption*), joka jollain tavoin myös osallistuu palvelun tai tuotteen tuotantoon (*producer*, *production*). Näiden termien voidaan tulkita liittyvän jakamistalouden ideologiaan, jossa yksilöllä on sekä tuotantoon että kulutukseen liittyviä rooleja. Tässä tutkimuksessa arvioitiin kuitenkin, että mainitut termit eivät kiinteästi liity jakamistalouteen ilmiönä ja siksi ne jätettiin haun ulkopuolelle. Lisäksi kir-

jallisuushausta rajattiin pois Schorin ja kumppaneiden (2016) käyttämä termi *circuits of commerce* ja Dredgen ja Gyimóthyin (2015) käyttämät termit *mesh* ja *sharing society*. Ensin mainittu ei ole jakamistaloudesta yleisesti käytetty termi vaan kuvaa rajattua sosiaalista verkostoa tai piiriä, jonka sisällä vaihdantaa harjoitetaan. Jälkimmäiset ovat kylläkin jakamistaloudesta (harvoin) käytettyjä termejä, mutta ne ovat epäselviä ja monimerkityksellisiä (esim. *information sharing society*). Lisäksi päädyttiin jättämään jakamistalouden kaupallisten toimijoiden yritysnimet ja tuotenimet hakutermien ulkopuolelle. Näin vähennettiin epäoleellisia löydöksiä. Kohtalaisen varmasti voitiin olettaa, että relevanteissa artikkeleissa mainitaan yritys- tai tuotenimen lisäksi yksi valituista hakutermeistä. Hakutermejä ei myöskään haluttu kohdentaa mihinkään jakamistalouden toimialaan, kuten liikkumiseen tai majoittumiseen, vaan mukaan otettiin jakamistaloutta kuvaavia yleisiä termejä, jotka eivät sulje pois mitään toimialaa.

Kirjallisuushaut tehtiin helmikuussa 2017 ja niitä täydennettiin elokuussa 2017. Haut tuottivat yhteensä noin 900 löydöstä. Ne kaikki käytiin läpi kiinnittäen huomiota otsikkoon, avainsanoihin ja tiivistelmään. Laadullisen arvioinnin perusteella päädyttiin käyttämään seuraavia mukaanotto- ja poissulkemiskriteerejä: 1) julkaisun tulee olla vertaisarvioitu, tieteellinen lehtiartikkeli, 2) julkaisun tulee käsitellä jakamistaloutta ja matkailuun liittyvää aihepiiriä, tai julkaisun tulee käsitellä syvällisesti jakamistalouden ydinkysymyksiä, 3) jakamistalouden teknologia-alustoihin ja palveluiden algoritmeihin liittyvät, puhtaasti tekniset ja/tai teknologiaa käsittelevät julkaisut jätetään pois, ja 4) julkaisun tulee olla englanninkielinen.

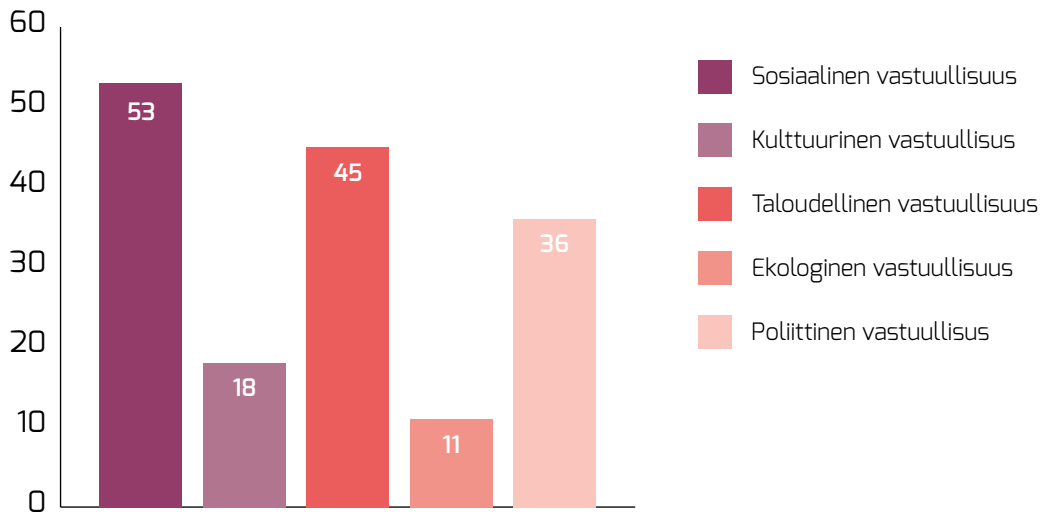
Edellä mainittujen kriteerien jälkeen jäljelle jäi 100 tieteellistä tutkimusartikkelia. Näistä 39 käsitteli jakamistaloutta matkailututkimuksen aihepiirissä, 16 jakamistaloutta matkailun aihepiiriä sivuten ja 45 jakamistalouden ydinkysymyksiä ilman matkailuun suoranaisesti liittyvää näkökulmaa. Artikkelit jaoteltiin sisältönsä perusteella edelleen sen mukaan, mitä vastuullisuuden osa-alueita ne mahdollisesti käsittelevät (kuvio 1). Yhdessä artikkelissa saattoi olla esillä myös useita vastuullisuuden teemoja. Artikkelien kokonaismäärä oli kasvanut huomattavasti vuosien 2016 ja 2017 aikana: Cheng sai vuonna 2016 julkaistussa kirjallisuuskatsauksessaan jakamistalouteen liittyvillä hakusanoilla tulokseksi kokonaisuudessaan 66 artikkelia, joista 10 liittyi matkailututkimukseen. Hänen hakunsa tosin kohdistui vain kolmeen keskeisimpään hakukanavaan tämän katsauksen kattaessa kahdeksan tietokantaa.

Vastuullisuus jakamistalouden keskusteluissa

Seuraavaksi analysoidaan kirjallisuuskatsauksen tuloksia viisiulotteisen vastuullisuuden näkökulmasta: mitä vastuullisuuteen liittyviä teemoja tutkimuskirjallisuudessa käsitellään ja miten ne jakautuvat vastuullisuuden ulottuvuuksien mukaan? Kunkin ulottuvuuden näkökulmasta pohditaan, miten jakamistalouden vaikutuksia tuodaan kirjallisuudessa esiin niin paikallisella kuin globaalilla tasolla. Pyrkimyksenä on samalla hahmottaa, miten individualismi ja yksilöllisten kokemusten tavoittelu sekä globaalit kestävyuden arvot kohtaavat matkailun jakamistaloutta koskevassa kirjallisuudessa. Monet artikkeleista olivat luokiteltavissa useaan vastuullisuuden ulottuvuuteen, eikä niitä pyritty sovittamaan vain yhteen ulottuvuuteen. Siksi samat lähteet voivat olla mukana useamman eri ulottuvuuden tarkastelussa. Sosiaalista, taloudellista ja po-

liittistä vastuullisuutta käsiteltiin artikkeleissa selvästi enemmän kuin kulttuurista ja ekologis-
ta (kuvio 1).

Kuvio 1. Vastuullisuuden eri ulottuvuuksien esiintyminen tutkituissa artikkeleissa, lkm (N=100).
(Yhdessä artikkelissa voi esiintyä useampia ulottuvuuksia.)

Matkailun poliittisuus kietoutuu kokonaisvaltaisesti matkailun ilmiöihin, ja usein *poliittista vastuullisuutta* onkin vaikea erottaa vastuullisuuden muista ulottuvuuksista (Goodwin, 2011; Veijola, ym. 2013). Viimeaikaisissa jakamistalouden tutkimuksissa poliittinen vastuullisuus saa kuitenkin näkyvän roolin. Poliittisen vastuullisuuden korostumiseen vaikuttaa jakamistalouden voimakas kasvu sekä jakamistalouden luonne moniulotteisena ilmiönä. Erojen hämärtyminen (esim. matkailija – paikallinen, omistajuus – avoin pääsy erilaisiin resursseihin) sekä yksityishenkilöiden välisen vertaistoiminnan, yrittäjämäisen työskentelyn ja yritystoiminnan lähestyminen toisiaan haastavat voimassa olevia toimintakäytäntöjä, sääntöjä ja sopimuksia. Totuttujen käytäntöjen haastaminen ja jopa rikkominen on johtanut jakamistalouden toimintojen kuvaamiseen markkinahäiriöiksi (Laurell & Sandström, 2016; Tham, 2016; Watanabe ym., 2017).

Jakamistalouden ilmiöt vaikuttavat sekä globaalisti että hyvin konkreettisesti kohde- ja paikkatasolla. Esimerkiksi vertaismajoitustarjonnan voimakas kasvu on johtanut paikallisten asumisolosuhteiden muutokseen, kuten vuokratason nousuun (esim. Llop, 2016). Jakamistalouden sääntelyssä nähdään olevan avoimia kysymyksiä muun muassa oikeudenmukaisuuteen (Aloni, 2016), vakuutuksiin, verotukseen (Li, 2015), työntekijän oikeuksiin ja kuluttajansuojaan (Posen, 2015) liittyvissä teemoissa. Jakamistaloudella nähdään olevan potentiaalia myönteisten muutosten aikaansaamiseen, kunhan ilmiötä hallitaan oikein (Martin, 2016; McNeill, 2016; Sinclair, 2016). Monissa tutkimuksissa pohditaan jakamistalouden sääntelyyn ja hallintaan liittyviä kysymyksiä sekä paikallisella että globaalilla tasolla (Finck, 2016; Miller, 2016; Munkøe,

2017; Pfeffer-Gillett, 2015). Konkreettisimpia ehdotuksia ilmiön hallinnan kehittämiseen annetaan kohdehallinnan (Hajibaba, Karlsson & Dolnicar, 2016) ja kaupunkisuunnittelun tutkimuksissa (Bock, 2015; Llop, 2016; McNeill, 2016; Tham, 2016).

Sosiaalinen vastuullisuus nousee vahvasti esiin jo ensimmäisissä jakamistaloutta käsittelevissä artikkeleissa. 2010-luvun alkupuolella julkaistussa kirjallisuudessa sosiaalinen vastuullisuus näkyy pitkälti globaalien tason pohdintana, esimerkiksi jakamistalouden yhteisöllisyyden esiin tuomisena (Belk, 2010) ja vertailuna suhteessa omistamiseen (Bardhi & Eckhardt, 2012). Germann Molz (2013) puolestaan pohtii jakamistaloutta vaihtoehtoisen matkailun tai talouden muodon ilmentäjänä. Vuosikymmenen puoliväliin tultaessa ilmiön laajennuttua globaalisti trendiksi artikkeleissa korostuu yhä enemmän kriittisyys jakamistaloutta kohtaan. Esiin nostetaan globaaleja haasteita ja siihen mennessä vähemmälle huomiolle jääneitä sosiaalisen vastuullisuuden näkökulmia, kuten syrjintä tai epätasa-arvo jakamistaloudessa. (Dredge & Gyimóthy, 2015; Edelman, Luca & Svirsky, 2017; Malhotra & Van Alstyne, 2014)

Tuoreimmat artikkelit tuovat keskusteluun yhä moninaisempia sosiaalisen vastuullisuuden näkökulmia paikallisella tasolla ja yksilön elämässä. Monissa tutkimuksissa pohditaan jakamistalouden motivaatiotekijöitä ja esteitä kuluttajien asenteissa ja käyttäytymisessä (esim. Barnes & Mattson, 2016; Benoit, 2017; Bucher, Fieseler & Lutz, 2016). Myös vastuuseen (esim. Pfeffer-Gillett, 2016), yksityisyyteen (esim. Aivodji ym., 2016) ja luottamuksen rakentamiseen (esim. Ert, Fleischer & Magen, 2016) liittyvät kysymykset tulevat vahvasti esille. Artikkelit ilmentävät hyvin jakamistalouden laajuutta ja moninaisuutta: jakamistalouden harjoittajan asema työmarkkinoilla (esim. Redfearn, 2016), majoittajan rooli majoittumisluvan myöntäjänä tai kieltäjänä (Karlsson, Kemperman & Dolnicar, 2017) ja paikallisuuden tuotteistaminen vertaisalustoilla (van Nuenen, 2016) ovat esimerkkejä sosiaalisen vastuullisuuden kysymyksistä jakamistaloudessa. Jakamistalouden kestävyttä korostavat artikkelit ovat saaneet viime vuosina rinnalleen kriittisiä analyysejä jakamistalouden harjoittamisen motiiveista, joita ovat esimerkiksi uusiin ihmisiin tutustumiseen liittyvä viehäytys ja jännitys, hauskanpito sekä raha (esim. Bucher, Fieseler & Lutz, 2016).

Jakamistalouden *taloudelliseen vastuullisuuteen* liittyvä keskustelu on monimuotoista. Sitä kuvaavat erinomaisesti seuraavat kaksi näkökulmaa. Ensinnäkin jakamistalouden esitetään tarjoavan uusia ansaintamahdollisuuksia sekä tasa-arvoistavan yksilön mahdollisuuksia osallistua markkinatalouteen (Anderson, 2014; Huefner, 2015; Lobel, 2016; Oskam & Boswijk, 2016). Toiseksi jakamistalous kuvataan hyperkapitalismin muotona, jossa voidaan toimia ilman paikallisia investointeja ja jossa yritystoiminnan vastuut ja riskit on ulkoistettu vertaispalveluja tarjoaville ja käyttäville yksityishenkilöille (Interian, 2016; Leighton, 2015; Martin, 2016; Pfeffer-Gillett, 2016). Yleisesti jakamistalous nähdään mahdollisuutena saada käyttämättömänä olevaa kapasiteettia ja resursseja kaupallisen hyödyntämisen piiriin (Munkøe, 2017; Philip ym., 2015; Palgan, Zvolška & Mont, 2016). Taloudellisten hyötyjen näkökulmasta digitaaliset palveluiden välitysalustat ovat pienentäneet kaupankäyntikuluja dramaattisesti (Lobel, 2016; Munkøe, 2017).

Taloudelliset hyödyt ovat merkittävä motivaatiotekijä niin jakamistalouden palveluiden tarjoajien kuin käyttäjien toiminnalle (Böcker & Meelen, 2016). Erityisesti majoituspalveluissa

motivaatiot ovat usein taloudellisia sekä tarjoajilla että käyttäjillä (Guttentag ym., 2017; Philip ym., 2015). Jakamistalous vaikuttaa myös palveluiden hintatasoon. Vertaismajoitusta käyttävät hakevat usein perinteisiä majoitusratkaisuja edullisempia vaihtoehtoja (Belk, 2014; Tussyadiah, 2016; Tussyadiah & Pesonen, 2016). Yksityisten majoittajien tarjonnan tulo perinteisten majoitusyriyten rinnalle muuttaa myös paikallista kilpailuasetelmaa markkinoilla. Vertaismajoitus nähdään yhtäältä mahdollisuutena hotelleille ottaa lisäkapasiteettia käyttöön joustavasti (Richard & Cleveland, 2016). Toisaalta se saattaa rajoittaa hotellihuoneiden hintojen nousua tilanteissa, joissa kysyntä selvästi ylittää tarjonnan (Hatzopoulos & Roma, 2017).

Taloudellisen vastuullisuuden näkökulmasta on tärkeää, että jakamistalouden palvelut saadaan verotuksen ja muiden lakisääteisten maksujen piiriin (Miller, 2016; Palgan ym., 2016). Myös taloudellinen vastuu ongelma- ja korvaustilanteissa on usein vielä epäselvää (Berke, 2016). Tämä liittyy laajempaan lainsäädännölliseen kysymykseen siitä, ovatko vertaispalveluita tarjoavat yksityishenkilöt itsenäisiä ammatinharjoittajia vai työntekijöitä palveluita välittävissä organisaatioissa ja kuka vastaa esimerkiksi välitettyjen autojen ja asuntojen turvallisuudesta ja laadusta (Hatzopoulos & Roma, 2017; Leighton, 2016; Pfeffer-Gillett, 2016). On kuitenkin huomioitava, että jakamistalouden piirissä on myös paljon palveluita, joita välitetään ilmaiseksi vertaistoimijoiden kesken (Palgan ym., 2016).

Kulttuurisen vastuullisuuden näkökulma kuvastaa matkailijoiden ja paikallisten välisen eron sumentumista (ks. Bock, 2015). Se nostaa myös esiin yksilön kokemuksia ja ilmiön yhteisöllisiä ulottuvuuksia. Jakamistalouden toimijoiden motiiveja ja kokemuksia käsitellään artikkeleissa osin rinnakkain sekä kuluttajakäyttäytymisen (Bardhi, Eckhardt & Arnould, 2012; Bock, 2015; Forno & Garibaldi, 2015; Möhlmann, 2015; Tussyadiah, 2016; Tussyadiah & Pesonen, 2016) että palveluntuottajien näkökulmista (Barnes & Mattsson, 2016; Harvey, Smith & Golightly, 2015; Malin & Chandler, 2016). Jakamistalouden käytäntöjen muotoutumiseen ovat vaikuttaneet niin palveluiden tarjoajia kuin käyttäjiä koskevat kulttuuriset muutokset ja kulttuurien kehittyminen (Bardhi ym., 2012; Barnes & Mattsson, 2016; Forno & Garibaldi, 2015; Germann Molz, 2013; Schor, 2016). Kuluttamisen arvojen näkökulmasta Bardhi, Eckhardt ja Arnould (2012) yhdistävät jakamistalouden nomadiseen kuluttajuuden rakentumiseen. He tulkitsevat kuluttamisen arvoiksi väliaikaisen ja paikkasidonnaisen kokemisen, aineettomuuden sekä käyttöarvon. Yhteisövaikutuksia käsitelleet de Rivera, Gordo, Cassidy ja Apestequiá (2016) nostavat esiin yhteisöjalanjäljen käsitteen ja tarkastelevat jakamistalouden yhteisöllistäviä tekijöitä ja vaikutuksia. Heidän tulostensa mukaan jakamistalouden digitaaliset yhteisöt tukevat enemmän yhteisöllisyyden rakentumista jakamistalouden käyttäjien kuin tarjoajien välille.

Ekologinen vastuullisuus ei nouse artikkeleissa kovin vahvasti esiin, vaikka resurssien säättäminen on yksi jakamistalouden alkuperäisistä taustalla vaikuttavista arvoista. Eniten ekologista näkökulmaa käsitellään jakamistalouden harjoittamisen motivaatiotekijöiden kautta, yhtenä ulottuvuutena muiden joukossa (esim. Barnes & Mattsson, 2016; Böcker & Meelen, 2016; Möhlmann, 2015). Binneringer, Ourahmoune ja Robert (2015) tuovat mukaan globaalin arvokeskustelun analysoimalla ekologisten arvojen ja ideaalien ilmenemistä yhteisöllisen kuluttamisen nettisivuilla. Keskustelua jatkavat Palgan, Zvolkska ja Mont (2016) hahmottamalla kestävyuden esiin nostamista vertaismajoituksen alustoilla. Anderson (2014) pohtii jakamistalouden ekolo-

gisuutta globaalilla tasolla tutkimalla yhteiskyytien ja taksin jakamisen vaikutuksia päästöihin. Cheng (2016) puolestaan pohtii vaikutuksia yksilön ja yhteisöjen elämään analysoiden jakamistalouden (ekologisia) vaikutuksia matkakohteeseen, matkailupalveluihin ja matkailijoihin.

Tutkimusaukkoja paikantamassa

Kirjallisuuskatsauksen viitekehukseksi valittiin matkailun viisiulotteinen vastuullisuus, sillä jakamistalouteen sisältyvän matkailullisen potentiaalin lisäksi ilmiö on aiheuttanut monimuotoisia ongelmia ja haasteita. Tämä näkyy myös kirjallisuudessa jakamistalouden vaikutuksia ja arvoja pohtivana tutkimuksena (Bokyeong & Cho, 2016; Finck & Ranchordás, 2016; Frenken & Schor, 2016; Llop, 2016; Tussyadiah & Pesonen, 2016). Jakamistalouden ekologista ja kulttuurista vastuullisuutta on tutkittu vähemmän kuin muita vastuullisuuden ulottuvuuksia. Vaikka ekologinen kestävyys ja käyttämättömien resurssien hyödyntäminen ovat koko jakamistalouden alkuperäisen idean taustalla, ilmiön kehitys ja siihen liittyvät keskustelut ovat edenneet vahvasti poliittiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen suuntaan. Näihin ulottuvuuksiin liittyvät vastuullisuuden teemat, kuten oikeudenmukaisuus kaikkia matkailun osapuolia kohtaan ja paikallisten asukkaiden elinolojen huomioiminen, ovat tieteellisessä keskustelussa vahvasti esillä (ks. Aloni, 2016; Dredge & Gyimóthy, 2015; Martin, 2016; Posen 2015). Poliittiseen näkökulmaan liittyvä vastuullisuus matkakohdevalinnoissa ei kuitenkaan saa jakamistalouden tutkimuksessa suurta painoarvoa. Kulttuurinen vastuullisuus nousee kirjallisuudessa esille ennen kaikkea jakamistalouden yhteisöllistävien vaikutusten pohdintana (ks. Germann Molz, 2013; de Rivera ym., 2016;). Myös kulttuuristen muutosten vaikutuksia jakamistalouden kehittymiseen pohditaan, mutta eri kulttuurien kunnioittamista ja niiden eettistä hyödyntämistä jakamistaloudessa on tutkittu verrattain vähän. Jakamistalouden suhde luonnon monimuotoisuuden säilymiseen ja ekosysteemin toimivuuteen ei myöskään nouse kirjallisuudessa esiin. Jotta matkailun jakamistaloutta voidaan hallita ja kehittää kestävästi kaikkia osapuolia hyödyttävään suuntaan, kaikki vastuullisuuden näkökulmat on tärkeää tiedostaa ja ottaa huomioon.

Kirjallisuuskatsaus osoitti, että jakamistalouden vaikutukset matkailuun ovat moninaiset. Paikallisesti ja yksilön elämässä vaikutukset näkyvät muun muassa paikallisuuden korostumisena matkailussa ja paikallisten asukkaiden asumisolosuhteiden muutoksina (ks. Guttentag ym., 2017; van Nuenen, 2016). Globaalien tason kysymykset liittyvät matkailupalveluiden tuottamisen ja kuluttamisen kulttuuriseen muutokseen (ks. Gretzel ym., 2015; Guttentag ym., 2017; Huber, 2016; Lobel, 2016; Oskam & Boswijk, 2016). Esille nostetaan yhtäältä jakamistalouden mahdollistamat yksilölliset elämykset ja ansaintamahdollisuudet sekä toisaalta globaalien yhteisöllisyyden kokeminen osana jakamistaloutta (ks. Forno & Garibaldi, 2015; Germann Molz, 2013; Tussyadiah & Zach, 2016). Ilmiössä yhdistyvät osittain ristiriitaiset arvot: individualistiset pyrkimykset saada autenttisia kokemuksia tai ansaita rahaa kohtaavat kestävyden ideologian ja hyvän ideaalin. Muita artikkeleissa esiin tulleita arvoja ovat oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja valinnanvapaus. Etenkin hieman vanhemmissa tutkimuksissa pohditaan jakamistalouden mahdollistamia autenttisia elämyksiä ja innovatiivisia, perinteisiä käytänteitä rikkovia ansaintamalleja (ks. Bock, 2015; Forno & Garibaldi, 2015). Tuorempi tutkimus tuo keskusteluun

yhä enemmän jakamistalouden syrjiviä ja epäoikeudenmukaisia käytänteitä (ks. Dredge & Gyimóthy, 2015; Edelman ym., 2017, Karlsson ym., 2017, Malin & Chandler, 2016). Kuten edellä jo mainittiin, vähemmän huomiota tieteellisessä keskustelussa ovat saaneet jakamistalouden vaikutukset kohde- ja lähtömaiden kulttuurien kunnioittamiseen sekä jakamistalouden suhde luonnon monimuotoisuuden säilymiseen.

Jakamistalouden eri sektoreista majoitustoiminta korostuu artikkeleissa vahvasti, vaikka matkailun jakamistalouden piiriin kuuluvat myös muun muassa yksityishenkilöiden tarjoamat aktiviteetit, elämykset ja kyydit sekä muut liikkumisen palvelut, kuten autojen yhteiskäyttö sekä erilaisten kuljetusten ja julkisen liikenteen yhdistäminen matkaketjuiksi. Yhteiskunnallisessa keskustelussa vertaisten tarjoamat kyydit ja liikkumisen palvelut ovat näkyvästi esillä ja ennuste onkin, että vuonna 2020 Suomen jakamistalousmarkkinoiden kokonaisarvosta jo kolmasosa tulisi vertaisliikenteestä ja autonjaosta, kun sen osuus nykyisin on yhden prosentin luokkaa (TEM, 2017). Tutkimuksessa kyydit ovat jonkin verran esillä, mutta yksityishenkilöiden harjoittama autonvuokraus ja muut liikkumisen palvelut jäävät varsin vähälle huomiolle. Yksityishenkilöiden matkailijoille tarjoamat palvelut ja aktiviteetit ovat maailmalla nouseva trendi, jotka myös Airbnb on ottanut tarjontaansa majoituksen rinnalle. Tutkimusartikkeleissa trendi ei ainakaan toistaiseksi näy juuri lainkaan. Suomessa tämä matkailun jakamistalouden muoto ei ole levinnyt laajalle lainsäädäntömme asettamien rajoitusten vuoksi. EU-komissio on kuitenkin linjannut, että jakamistaloudella työllistymistä rajoittavaa lainsäädäntöä tulisi jäsenmaissa keventää. Toisaalta kirjallisuudessakin keskustellaan paljon siitä, miten jakamistalouden eri muotoja olisi mahdollista hallita. Jakamistalouden sääntelyn keventäminen toiminnan mahdollistamiseksi ja toisaalta jakamistalouden ongelmakohtien hallinta lainsäädännöllisesti muodostavat dilemman, joka tarjoaa monia ajankohtaisia, vähän tutkittuja näkökulmia.

Yhteenveto

Jakamistalous, niin matkailussa kuin ylipäänsä, on jatkuvasti kehittyvä ja kasvava ilmiö. Myös jakamistaloutta tarkastelevien näkökulmien ja lähestymistapojen kirjo kasvaa koko ajan uusien tutkimusten myötä. Tämä tulee hyvin esille vertailtaessa nyt tehtyä kirjallisuuskatsausta Chengin (2016) katsaukseen, jossa olivat mukana vuoteen 2015 saakka julkaistut artikkelit. Matkailun näkökulma ei ollut vielä kaksi vuotta sitten vahvasti esillä jakamistaloutta käsittelevissä artikkeleissa. Nyt matkailuun liittyvien näkökulmien määrä on huomattava. Uusi kirjallisuuskatsaus näinkin lyhyen ajan sisällä tuottaa siis huomattavan paljon uutta tietoa.

Tutkimuksen suunnitteluun paneuduttiin huolellisesti jakamistalouden moninaisen ja monitieteisen luonteen vuoksi. Tästä huolimatta tutkimuksella on useita rajoitteita. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus rajattiin koskemaan tieteellisiä lehtiartikkeleita. Tämän vuoksi katsauksen ulkopuolelle on jäänyt lukuisia konferenssijulkaisuja, jotka vaikuttivat aiheeltaan mielenkiintoisilta mutta usein tuloksiltaan keskeneräisiltä. Tutkimuksen ulkopuolelle rajautui myös lukuisia joukko akateemisesti tasokkaita aihetta käsitteleviä kirjoja (esim. Dredge & Gyimóthy, 2017; Reisch & Thogersen, 2015). Myös hakutermin määrittely oli ongelmallista. Käytetyt hakutermit arvioitiin kuitenkin kohtalaisen onnistuneiksi. Yksittäiset hakutermit, ku-

ten ”peer-to-peer accommodation” tai ”Airbnb”, olisivat saattaneet tuottaa joitakin relevantteja lisälöydöksiä, mutta lukuisten hakutermien testaus tutkimuksen suunnittelu- ja arviointivaiheessa osoitti, että edellä esitetty riski saatiin rajattua hyvin pieneksi.

Kirjallisuuskatsaus antaa kuvan siitä, mitkä vastuullisuuden näkökulmat ovat esillä jakamistaloutta koskevassa tutkimuksessa. Se paljastaa myös puutteita tutkimuksessa. Vähälle huomiolle ovat jääneet ainakin ekologinen vastuullisuus sekä yksityisautojen vuokraus, liikkumisen palvelut ja yksityishenkilöiden tarjoamat elämykset. Uusia näkökulmia jatkuvasti kehittyvän ilmiön tutkimiseen tarvitaan koko ajan lisää. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tarjoaa hyvän työkalun tehdyn tutkimuksen näkökulmien hahmottamiseen. Nyt tehdyn kirjallisuuskatsauksen pohjalta olisi mielenkiintoista analysoida myös syvällisemmin, millä argumenteilla kirjallisuudessa perustellaan matkailun jakamistalouden olevan vastuullista tai vastuutonta.

Lähteet

- Aïvodji, U., Gambs, S., Huguet, M.-J. & Killijian, M.-O. (2016). Meeting points in ridesharing: A privacy-preserving approach. *Transportation Research Part C: Emerging Technologies*, 72, 239–253. <https://doi.org/10.1016/j.trc.2016.09.017>
- Aloni, E. (2016). Pluralizing the “sharing” economy. *Washington Law Review*, 91, 1397–1559.
- Anderson, D. (2014). “Not just a taxi”? For-profit ridesharing, driver strategies, and VMT. *Transportation*, 41, 1099–1117. <https://doi.org/10.1007/s11116-014-9531-8>
- Arnould, E. J. & Rose, A. S. (2016). Mutuality: Critique and substitute for Belk’s “sharing”. *Marketing Theory*, 16, 75–99. <https://doi.org/10.1177/1470593115572669>
- Bardhi, F. & Eckhardt, G. M. (2012). Access-based consumption: The case of car sharing. *Journal of Consumer Research*, 39, 881–898. <https://doi.org/10.1086/666376>
- Barnes, S. & Mattsson, J. (2016). Understanding current and future issues in collaborative consumption: A four-stage Delphi study. *Technological Forecasting & Social Change*, 104, 200–211. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.01.006>
- Belk, R. (2010). Sharing. *Journal of Consumer Research*, 36, 715–734. <https://doi.org/10.1086/612649>
- Belk, R. (2014). You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online. *Journal of Business Research*, 67, 1595–1600. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2013.10.001>
- Benoit, S., Baker, T. L., Bolton, R. N., Gruber, T. & Kandampully, J. (2017). A triadic framework for collaborative consumption (CC): Motives, activities and resources & capabilities of actors. *Journal of Business Research*, 79, 219–227. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.05.004>
- Berke, D. (2016). Products liability in the sharing economy. *Yale Journal on Regulation*, 33, 603–653.
- Binninger, A.-S., Ourahmoune, N. & Robert, I. (2015). Collaborative consumption and sustainability: A discursive analysis of consumer representations and collaborative website narratives. *The Journal of Applied Business Research*, 31, 969–985. <https://doi.org/10.19030/jabr.v31i3.9229>

- Bock, K. (2015). The changing nature of city tourism and its possible implications for the future of cities. *European Journal of Futures Research*, 3(20), 1–8. <https://doi.org/10.1007/s40309-015-0078-5>
- Bokyeon, K. & Cho, Y.C. (2016). Investigating the impact of justice dimension and perceived value on customer satisfaction for sharing economy of accommodation. *Journal of Business & Economics Research*, 14, 153–170. <https://doi.org/10.19030/jber.v14i4.9804>
- Botsman, R. (2013). The sharing economy lacks a shared definition. Fast Company. Haettu osoitteesta <https://www.fastcoexist.com/3022028/the-sharing-economy-lacks-a-shared-definition>
- Bucher, E., Fieseler, C. & Lutz, C. (2016). What's mine is yours (for a nominal fee) – Exploring the spectrum of utilitarian to altruistic motives for internet-mediated sharing. *Computers in Human Behavior*, 62, 316–326. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.04.002>
- Böcker, L. & Meelen, T. (2016). Sharing for people, planet or profit? Analysing motivations for intended sharing economy participation. *Environmental Innovations and Societal Transitions*, 23, 28–39. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2016.09.004>
- Cape Town Declaration (2002). Cape Town declaration on responsible tourism. Haettu osoitteesta <http://www.responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism/>
- Cheng, M. (2016). Sharing economy: A review and agenda for future research. *International Journal of Hospitality Management*, 57, 60–70. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2016.06.003>
- De Rivera, J., Gordo, Á., Cassidy, P. & Apesteguía, A. (2016). A netnographic study of P2P collaborative consumption platforms' user interface and design. *Environmental Innovations and Societal Transitions*. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2016.09.003>
- Dredge, D. & Gyimóthy, S. (2015). The collaborative economy and tourism: Critical perspectives, questionable claims and silenced voices. *Tourism Recreation Research*, 40, 286–302. <https://doi.org/10.1080/02508281.2015.1086076>
- Dredge, D. & Gyimóthy, S. (2017). *Collaborative economy and tourism: Perspectives, politics, policies and prospects*. London: Springer.
- Edelman, B., Luca, M. & Svirsky, D. (2017). Racial discrimination in the sharing economy: Evidence from a field experiment. *American Economic Journal: Applied Economics*, 9(2), 1–22. <https://doi.org/10.1257/app.20160213>
- Ert, E., Fleischer, A. & Magen, N. (2016). Trust and reputation in the sharing economy: The role of personal photos in Airbnb. *Tourism Management*, 55, 62–73. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.01.013>
- Finck, M. & Ranchordás, S. (2016). Sharing and the city. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 49, 1299–1369.
- Forno, F. & Garibaldi, R. (2015). Sharing economy in travel and tourism: The case of home-swapping in Italy. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 16, 202–220. <https://doi.org/10.1080/1528008X.2015.1013409>

- Frenken, K. & Schor, J. (2016). Putting the sharing economy into perspective. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 23, 3–10. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2017.01.003>
- Gant, A. C. (2016). Holiday rentals: The new gentrification battlefront. *Sociological Research Online*, 21(3), 1–9. <https://doi.org/10.5153/sro.4071>
- Germann Molz, J. (2013). Social networking technologies and the moral economy of alternative tourism: the case of couchsurfing.org. *Annals of Tourism Research*, 43, 210–230. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2013.08.001>
- Goodwin, H. (2011). *Taking responsibility for tourism*. Oxford: Goodfellow.
- Goodwin, H. (2012). *Sustainable and responsible*. International Centre for Responsible Tourism. Haettu osoitteesta https://www.youtube.com/watch?v=_UiXs9vcuaE
- Gretzel, U., Werthner, H., Koo, C. & Lamsfus, C. (2015). Conceptual foundations for understanding smart tourism ecosystems. *Computers in Human Behaviour*, 50, 558–563. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.03.043>
- Guttentag, D., Smith, S., Potwarka, L. & Havitz, M. (2017). Why tourists choose Airbnb: A motivation-based segmentation study. *Journal of Travel Research*. <https://doi.org/10.1177/0047287517696980>
- Hajibaba, H., Karlsson, L. & Dolnicar, S. (2016). Residents open their homes to tourists when disaster strikes. *Journal of Travel Research*. <https://doi.org/10.1177/0047287516677167>
- Hakkarainen, M. & Jutila, S. (2017). Jakamistalous matkailussa. Teoksessa J. Edelman & H. Iloa (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 148–152). Rovaniemi: Lapland University Press.
- Hatzopoulos, V. & Roma, S. (2017). Caring for sharing? The collaborative economy under EU law. *Common Market Law Review*, 54, 81–128.
- Huber, A. (2016). Theorising the dynamics of collaborative consumption practices: A comparison of peer-to-peer accommodation and cohousing. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 23, 53–69. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2016.12.001>
- Huefner, R. J. (2015). The sharing economy: Implications for revenue management. *Journal of Revenue and Pricing Management*, 14, 296–298. <https://doi.org/10.1057/rpm.2015.18>
- Interian, J. (2016). Up in the air: Harmonizing the sharing economy through Airbnb regulations. *Boston College International and Comparative Law Review*, 39, 129–161.
- Jonas, A. (2015). Share and share dislike: The rise of Uber and Airbnb and how New York City should play nice. *Journal of Law & Policy*, 24, 204–239.
- Karlsson, L., Kemperman, A. & Dolnicar, S. (2017). May I sleep in your bed? Getting permission to book. *Annals of Tourism Research*, 62, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2016.10.002>
- Laurell, C. & Sandström, C. (2016). Analysing Uber in social media – Disruptive technology or institutional disruption? *International Journal of Innovation Management*, 20(5). <https://doi.org/10.1142/S1363919616400132>

- Leighton, P. (2016). Professional self-employment, new power and the sharing economy: Some cautionary tales from Uber. *Journal of Management & Organization*, 22, 859–874. <https://doi.org/10.1017/jmo.2016.30>
- Li, J. (2015). “Can sharing be taxed?” *Canadian Tax Journal*, 63, 885–904.
- Llop, N. (2016). A policy approach to the impact of tourist dwellings in condominiums and neighbourhoods in Barcelona. *Urban Research & Practice*, 10, 120–129. <https://doi.org/10.1080/17535069.2017.1250522>
- Lobel, O. (2016). *The law of platform*. Legal Studies Research Paper Series. University of San Diego, School of Law. Haettu osoitteesta <http://ssrn.com/abstract=2742380>
- Malhotra, A. & Van Alstyne, M. (2014). The dark side of the sharing economy... and hot to lighten it. *Communications of the ACM*, 57(11), 24–27. <https://doi.org/10.1145/2668893>
- Malin, B. J. & Chandler, C. (2016). Free to work anxiously: Splintering precarity among drivers for Uber and Lyft. *Communication, Culture & Critique*, 10, 382–400. <https://doi.org/10.1111/cccr.12157>
- Martin, C. J. (2016). The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism. *Ecological Economics*, 121, 149–159. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2015.11.027>
- McNeill, D. (2016). Governing a city of unicorns: Technology capital and the urban politics of San Francisco. *Urban Geography*, 37, 494–513. <https://doi.org/10.1080/02723638.2016.1139868>
- Mihalic, T. (2014). Sustainable-responsible tourism discourse – Towards ‘responsustainable’ tourism. *Journal of Cleaner Production*, 111(B), 461–470. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.12.062>
- Miller, S. (2016). First principles for regulating the sharing economy. *Harvard Journal on Legislation*, 53, 147–202.
- Munkøe, M. (2017). Regulating the European sharing economy: State of play and challenges. *Intereconomics: Review of European Economic Policy*, 1, 38–44. <https://doi.org/10.1007/s10272-017-0641-3>
- Möhlmann, M. (2015). Collaborative consumption: Determinants of satisfaction and the likelihood of using a sharing economy option again. *Journal of Consumer Behaviour*, 14, 193–207. <https://doi.org/10.1002/cb.1512>
- van Nuenen, T. (2016). The production of locality on peer-to-peer platforms: The production of locality on peer-to-peer platforms. *Cogent Social Sciences*, 2. <https://doi.org/10.1080/23311886.2016.1215780>
- Oskam, J. & Boswijk, A. (2016). Airbnb: The future of networked hospitality businesses. *Journal of Tourism Futures*, 2, 22–42. <https://doi.org/10.1108/JTF-11-2015-0048>
- Palgan, Y. V., Zvolska, L. & Mont, O. (2016). Sustainability framings of accommodation sharing. *Environmental Innovations and Societal Transitions*, 23, 70–83. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2016.12.002>
- Petticrew, M. & Roberts, H. (2016). *Systematic reviews in the social sciences: A practical guide*. Malden: Blackwell.

- Pfeffer-Gillet, A. (2016). When “disruption” collides with accountability: Holding ridesharing companies liable for acts of their drivers. *California Law Review*, 104, 233–268. <https://doi.org/10.15779/Z380854>
- Philip, H., Ozanne, L. & Ballantine, P. (2015). Examining temporary disposition and acquisition in peer-to-peer renting. *Journal of Marketing Management*, 31(11–12), 1310–1322. <https://doi.org/10.1080/0267257X.2015.1013490>
- Posen, H. (2015). Ridesharing in the sharing economy: Should regulators impose Uber regulations on Uber? *Iowa Law Review*, 101, 405–433.
- Redfean, R. (2016). Sharing economy misclassification: Employees and independent contractors in transportation network companies. *Berkeley Technology Law Journal*, 31, 1022–1056.
- Reisch, L. & Thøgersen, J. (2015). *Handbook of research on sustainable consumption*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Richard, B. & Cleveland, S. (2016). The future of hotel chains: Branded marketplaces driven by the sharing economy. *Journal of Vacation Marketing*, 22, 239–248. <https://doi.org/10.1177/1356766715623827>
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintoteellisiin sovelluksiin*. Vaasan yliopisto. Haettu osoitteesta http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf
- Santolli, B. J. (2017). Winning the battle, losing the war: European cities fight Airbnb. *George Washington International Law Review*, 49, 673–709.
- Schor, J. B., Fitzmaurice, C., Carfagna, L. B., Attwood-Charles, W. & Poteat, E. D. (2016). Paradoxes of openness and distinction in the sharing economy. *Poetics*, 54, 66–81. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2015.11.001>
- TEM (2017). *Jakamistalous Suomessa 2016: Nykytila ja kasvunäkymät*. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Yritykset, 9/2017.)
- Tham, A. (2016). When Harry met Sally: Different approaches towards Uber and AirBnB – an Australian and Singapore perspective. *Information Technology and Tourism*, 16, 393–412. <https://doi.org/10.1007/s40558-016-0070-3>
- Tussyadiah, I. (2016). Factors of satisfaction and intention to use peer-to-peer accommodation. *International Journal of Hospitality Management*, 55, 70–80. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2016.03.005>
- Tussyadiah, I. & Pesonen, J. (2016). Impacts of peer-to-peer accommodation use on travel patterns. *Journal of Travel Research*, 55, 1022–1040. <https://doi.org/10.1177/0047287515608505>
- Tussyadiah, I. & Zach, F. (2016). Identifying salient attributes of peer-to-peer accommodation experience. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 34, 636–652. <https://doi.org/10.1080/10548408.2016.1209153>
- Veijola, S., Edenheim, J. & Ilola, H. (2013). Johdanto matkailun tutkimukseen. Teoksessa S. Veijola. (toim.), *Matkailututkimuksen lukukirja* (s. 16–29). Rovaniemi: LUP.

- Wang, D. & Nicolau, J. (2017). Price determinants of sharing economy based accommodation rental: A study of listings from 33 cities on **Airbnb.com**. *International Journal of Hospitality Management*, 62, 120–131. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2016.12.007>
- Watanabe, C., Naveed, K. & Neittaanmäki, P. (2017). Consolidated challenge to social demand for resilient platforms – Lessons from Uber’s global expansion. *Technology in Society*, 48, 33–53. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2016.10.006>

LIITE 1

Kirjallisuushaussa käytetyt viitetietokannat.

TIETOKANTA	TIETOKANNAN KUVAUS	VALITUT OSATIETOKANNAT
Scopus	Elsevierin omistama monitieteinen viittaus- ja tiivistelmätietokanta, joka kattaa yli 21 500 tieteellistä lehteä ja laajan kokoelman konferenssijulkaisuja	Koko tietokanta
Web of Science	Thomson Reutersin omistama monitieteinen viittaus- ja tiivistelmätietokanta, joka kattaa yli 12 000 tieteellistä lehteä ja laajan kokoelman konferenssijulkaisuja	Science Citation Index Expanded Social Sciences Citation Index Arts & Humanities Citation Index Conference Proceedings Citation Index Conference Proceedings Citation Index – Social Sciences & Humanities Emerging Sources Citation Index
CABI	CABI on yleishyödyllinen organisaatio, joka edistää maataloutta ja ympäristöön liittyvää tieteellistä tutkimusta ja julkaisee laajasti myös matkailuun liittyvää tutkimusta	Leisure Tourism -osatiekanta, joka keskittyy matkailututkimukseen
Ebsco	Tieto- ja kirjastopalveluja tarjoava kaupallinen yritys	Hospitality & Tourism Complete -osatiekanta, joka keskittyy matkailututkimukseen
ProQuest	Tieto- ja kirjastopalveluja tarjoava kaupallinen yritys	ABI/Inform Global -osatiekanta, joka sisältää mm. yhteiskuntatieteitä
Sage Journals	Sage Journals -kustantamon mm. yhteiskuntatieteitä sisältävä viitetietokanta	Koko tietokanta
SpringerLink	Springer-kustantamon mm. yhteiskuntatieteitä sisältävä viitetietokanta	Koko tietokanta
JSTOR	Yleishyödyllisen tieteellistä tutkimusta edistävän Ithaca Harbors -organisaation sähköinen akateeminen kirjasto	JSTOR I & IV -osatiekannat (Humanities, Social Sciences, Economics)

LIITE 2

Kirjallisuushaun hakutermin määrittelyssä hyödynnetyt artikkelit.

TEKIJÄ JA ARTIKKELI	JULKAISU JA VIITTAUSTEN MÄÄRÄ	TIETEENALA (OKM)	TIETEENALA (WOS, SCOPUS)
Belk (2014): You are what you can access: Sharing and collaborative consumption online	Journal of Business Research (393)	Liiketaloustiede	Business (SSIC)* Marketing
Dredge & Gyimóthy (2015): The collaborative economy and tourism: Critical perspectives, questionable claims and silenced voices	Tourism Recreation Research (14)	Liiketaloustiede Yhteiskuntamaantiede, talusmaantiede	Ei listattu
Martin (2016): The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism	Ecological Economics (31)	Ympäristötiede Ekologia, evoluutiobiologia Kansantaloustiede Yhteiskuntamaantiede, talusmaantiede	Ecology (SCI)* Economics (SSCI) Environmental Sciences (SCI) Environmental Studies (SSCI) Economics and Econometrics Environmental Science
Schor ym. (2016): Paradoxes of openness and distinction in the sharing economy	Poetics (21)	Sosiologia Media- ja viestintätieteet Kielitieteet Kirjallisuuden tutkimus	Literature (AHCI)* Sociology (SSCI) Communication Language and Linguistics Linguistics and Language Literature and Literary Theory
Tussyadiah & Pesonen (2016): Impacts of peer-to-peer accommodation use on travel patterns	Journal of Travel Research (22)	Liiketaloustiede Yhteiskuntamaantiede, talusmaantiede Kirjallisuuden tutkimus	Hospitality, Leisure, Sport & Tourism (SSCI) Geography, Planning and Development Transportation